

Valer. Max. *penas rependit, quas vitæ effugerat.* Hinc Prov. 10. 1. *Filius stultus rocessitæ est matris suæ.* Econtra verò quàm incundum genitoribus, dum ita filij placent, quòd minime electio optaret, præter quos natura dedit. Proinde toties iteratur de Christo vox Patris de celo. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.* Matth. 3. 17. 17. 5. Marc. 9. 6. Luc. 9. 35. & 2. Petr. 1. 17. Apud Profanos etiam phrafs usus. *Telmachus dilectus filius Ulyssis divini.* Homer. 17. *Odyss.* v. 3. Euripid. in *Ion.* v. 35. *Hic enim puer meus est, ut scias, dixit Apollo.* Terent. in *Adelph.* Act. 1. scen. 1. v. 24. *In eo me oblecto: solum id est charum mihi.* Virgil. 8. *Aneid.* v. 301.

Virgil. *Salve vera Iovis proles, decus addite Divis.*
Sic exprobrante Epapho Phaëtoni, quod timidus genitoris imagine falsi, matri dixit (ut asserit Ovid. 1. *Metam.* fab. ult.)

*Puduit hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modò sum caelesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meque asserere celo.*

Ovid.

Car filij sapientum & bardones.

Plutarch.

Spartan.

Ecclesi.

Infigniores.

Cæli Rhod.

Catull.

August.

Sophocl.

Theogn.

Cæli Rhod.

34 Isthæc pro dedecore non respondentium virtuti maiorum. Modò statuendum; cur filij sapientum, ita degeneres (cùm esse accipiant à patribus) ut stultissimi evadant? Socrates filios habuit stupidos: pariter Hippocrates, ita ut à populo fuilli haberentur & bardones. Græcè: *Blitommama*, ut altruit Rhodigin. lib. 25. cap. 26. idest, fatui, nullius pretij, ac momenti. Similiter à prudentia, sapientiaque patrum summè degeneres fuerit Ciceronis, Catonis, C. Marij, Marc. Antonini Philosophi, seu Mar. Aurelij, aliorumque filij. Vide Iul. Capitolin. & Alium Lamprid. Plutarch. in *Vit. Scipion.* ex Cicer. libell. *Cato maior*, inquit: *Quàm fuit imbecillis Publ. Africanus filius!* Unde Aelius Spartan. in *Vit. Severi*, ait: *Heroum filij sape dedecus, & in Septim. Sever.* catalogum textit infelicium patrum illustrium degeneratione filiorum, additque: *Neminem propè magnorum virorum optimum & utilem filium reliquisse, satis claret. Tales habuerant plerique, ut melius fuerit, de rebus humanis sine posteritate discedere.* & Homer. 2. *Odyss.* v. 277. *Pauci filij assimilantur patri.* Ab similibus maxime, imò contrariis Salomoni Roboam, de quo ut vidimus, num. 14. asserit Sirachus, quòd fuerit, uti immioutus prudentia, *gentis Hebraicæ Stultitia;* quæ quidem magis nota, quia patrem habuit cunctis hominibus sapientiorum, uti dicitur, 3. *Reg.* 4. à v. 30. Non secus accidit Herodi Attico, qui sapientissimus, universoque copia, elegantiaque vocum longè superans, habuit filium ita stolidum, ut penè irrationalis videretur & efficit. *Præter ingenij hebetudinem, ac stoliditatem, ita fuisse memorià nullà, ut ne elementorum quidam nomina perdiscere, aut retinere unquam potuerit:* inquit Cæli Rhodig. lib. 20. cap. 10. Stupidus profecto, quia destitutus tribus facultatibus, de quibus supr. num. 2. 3. Unde claret, ex sapientissimis & doctissimis parentibus lapsèpius filios stolidissimos, ac stultissimos nasci. Causa ergo scrutanda huiusmodi dissimilitudinis in natura ad simile generatione tendente, univoçitate causa: igitur, ut canit Catullus, *Epigram.* 20.

Natura sequitur semina quisque sua.

35 Huiusmodi problema excitantur Aristoteles, lib. *Rhetor.* & Alexander Aphrodis. lib. 1. *problem.* 28. & lib. 4. 27. Ex Latinis Levin. Lemnius de *Occult. natur. miracul.* lib. 1. cap. 4. Reyes, *Camp. Elysi.* quæst. 76. Roder. à Castro, lib. 3. de *Natur. multeb.* cap. 4. & Crinit. de *bonest. discipl.* lib. 21. à cap. 9. Haud huius questionis est, quod dicit Augustin. lib. 4. in *Italian. Pelagian.* cap. 3. *Dei occulto iudicio, nec iniusto, alij fatui, alij tardissimi ingenij, & ad intelligendum quodam modo plumbei, & acutè intelligentes, & tenacissima memoria thesauro cogita reconcentes, &c.* Supponimus profecto. Negligendus consequenter Sophocl. in *Antigon.* v. 918. ubi:

Stultitia hereditarius morbus à patre est.

A patre enim non confertur intellectus, nec stoliditas, ut patet: etenim uti decantavit Theognis, in *Carmin.* v. 435.

*Si verò procreari possit, & inseri in homine mens,
Nunquam ex bono patre esset filius stultus.*

Ob defectum educationis nequit esse stulticia, cù iubet: siquidem erga Roboam non neglecta, 3. *Reg.* 12. 8. nec ab Herode Attico, ut scribit Rhodigin. quò sup. *Cui in-*

Infortunio ut mderetur pater, quatuor & viginti pueros, coævos; & à literis cognominia singulos habentes, cum filio simul educabat, ut hac saltem ratione illi insisterent. Operam omninò perdidit: pona expetebat à subere. Sanè verum illud Quintilian, de quo egimus, *Tautolog.* 5. num. 13. Infantiam, scilicet, delicijs dissolvi, & mollem educationem, quam in nocumentum vocamus indulgentiam, nervos omnes & mentis & corporis frangere: cæterum vero verius quod accinit Theogn. quò nuper v. 437.

*Parens sermonibus prudentibus veritatem docens,
Nunquam faciet eum qui malus est, virum bonum.*

36 Ioachim. Camerarius ridendus, quia *Centur.* 1. *Problem.* 5. famæ gloriæque parentum, in sapientia insignium, tribuit bardam filiorum stulticiam, quæ quidem ut talis haud notaretur, ni præsens esset parentum inimitabilis claritas. Suo lumine gaudent stellæ, sed obscurat Solis amplior splendor: unde quia nec sibi in hoc ratio-cinio placeat, tendit in Cardani sententiam, lib. 8. de *Rer. varietat.* cap. 40. afferentis, quia in mundo cuncta rotantur, ac in contraria volvuntur, filios stultos ex prudentissimis nasci, & econtra. Felix utique pater stolidus, qui verò sapiens infansus. Relinquamus ineptias. Placitum medicorum est, omnem viam animi ac vitalis spiritus provenire à facultate, seu qualitate feminis. Unde si validum, benèque coctum, spiritibus turgidum, & formatum, *tunc filius* (ait Reyes *quæst.* 76. n. 8.) *qui ex illo generatur, non solum sanus evadet & robustus; sed actiones quoque internorum sensuum perfectas obtinebit: econtra verò qui ex debili principio, intemperato, spiritibus destituito, ac minus valido constati sunt, corpore & animo imbecilles fiunt, stupidi, ac ignavi.* Hinc (inquit Levin. Lemn. quò sup.) *sapientes aliquando stupidos, atque inertes, parimque sane mentis liberos procreant, quòd huiusmodi voluptatibus non magnoperè afficiantur. Est quippe erudito (subdit Reyes, n. 9.) passus ingenij, quo dum parentes saginantur, corpus infirmum redditur: operaque omnia, quæ naturaliter in corpore maliuntur, quodammodo imperfecta sunt: nam cùm illi mentem diversis cogitationibus ac profundis assidue occupent, cùm aut Principium negotij, aut belli consilij, aut literarum arduis difficultatibus continuo incumbant, imaginatione ad ea quæ frequenter meditantur occurrendo, spiritus & calorem à semine avertunt & retrahunt: quippe cùm actio illa venerat ad concupiscibilem animam partem spectet, imaginatio verò ad partem principem; una ab altera impeditur, spiritusque ex unius actus celebratione ab alijs distrabitur: & cùm omnis actio, quæcunque sit, spiritibus egeat, & potissimum venerat; evenit, ut ipsis deficientibus, actio omnis vel corrumpat, vel imperfectam opus resultet: cùm hominis imaginatio assidue vel in coitu transcurrat, & ad ea quæ absentia sunt, transvolet. Multò hoc potissimum in prudentibus & doctis locum habet, qui semper aliquid vel honesti vel utilitatis complectuntur animo: unde minus ingenuos, sed fatuos filios procreant. Econtrariò stultiores. Sic ergo animo in magnis cogitationibus irretito; cerebrum, theatrum operationum rationalium, officinaque, assiduo contemplationis studio enervatur, & spirituum maxima copia absuntur; semenque (materia fetus) languidis spiritibus extenuatur, minusque prolificum & effectivum evadit. Spiritus animales à vitalibus & naturalibus proveniunt: quæ de causa qui in cogitationibus nimis hæret, sæpe calore naturali destituitur: tuncque si veneri incumbere, sperma in prolem omninò debile, estò prolificum. Hæc sanè tametsi haud placeant, penitus haud displicent: verum indigent ampliore, quam promam, explicatione, ut grata sint.*

37 Origo prudentiæ aut stultitiæ haud ab alia proxima causa, ni fallor, nisi à cerebri perfecta aut imperfecta formatione, Multa profecto insignia invenies apud Nicolaum Nancel. de *Analog. Micr.* ad *Macr.* tot. lib. 12. & Thom. Uvillis, de *Cerebr. Anatom.* cum Andrea Vesalio de *Fabric. corpor. hum.* lib. 7. Cerebrum ergo quatuor cavitatibus dividitur, & quasi concauperatur, quo flexus mirifici venarum subtilium, & arteriarum, manillares meatus, septum splendens lucidumque, fornix, pelvis, torcular, tubuli, meninges, seu membranulæ (quas vocant *Duram & Piam matrem*) cavitateque in expurgationem, cum membrana ad continendos spiritus animales, ne disperant. Ipsum verò cerebrum nihil aliud est, quàm viscus substantiæ mollioris, adinstar medullæ, quæ facultatis animalis sedes: maiorque est in homine cæteris paribus, quàm in quocunque alio animali; ita ut duplo maior in homine, quàm in elephante: igitur homini amplior spirituum copia necessaria est ob plures.

Cæli Rhod.

*Mala indo-
les educatio
ne, optimâ
non mutat
tur.*

Reyes:

Lev. Lemn:

*Vit animi à
qualitate fe-
minis.*

Reyes:

*Unde in boâ
mine pru-
dentia vel
stultitia:*

*Cerebri fa-
brica miri-
fica.*

multiplicesque facultates, operationes & perfectionem carum. In parte anteriore huiusmodi substantia medullaris, quæ quidem mollis, dicitur *Cerebrum*: in posteriore autem, quæ dura, appellatur *Cerebellum*. Mollis est ex purissima materia feminis & spirituum copia fabricata sicut idolorum (vulgò *Species*) promptissima fit impressio. Alba etiam, ut spiritus animales defæcati, mundissimique ministrentur. Frigida & humida, ne animales spiritus subtilissimi citius ultra vel citra operationem evanescent; simulque ne illa substantia, sedes facultatis cogitative, propere æstuet, & actiones sint rationalis, non amentis; uti videmus in furiosis, quorum incalcescit cerebrum. Denique in animalis quietem, ut formosus sit placidus, quod quidem impossibile, sine cerebri temperie.

38 Spiritus ergo in animali haud aliud sunt nisi tenuiores & puriores sanguinis partes, magisque in facultates activæ. Dicuntur spiritus *naturales*, qui misti cum venarum sanguine, à naturali facultate producti. Spiritus *vitales* dicuntur, qui permisti cum sanguine arterioso, ad accendum illius calorem vitalem, producentur à corde, fonte vitalitatis. Spiritus *animales* ex se haud ullo sanguine misti, à facultate animalis per nervos effunduntur, ad diversa sensationum genera, & ad motum: quæ de causa per somnum, aut per morbum impeditis, cessat omnimodò motus, evanescentque sensatio. Regio huius facultatis est cerebrum, in quo spiritus animales elaborati, per nervos quasi per canales ad organa sensus aliasque corporis partes fluenter emittuntur. Unde præut fuerit cerebrum, erunt animales spiritus, & iuxta horum qualitates sensationes, prudentiæ vel stultitiæ indices: sic igitur natura industria, solerique mira in cerebri formatione construxit, suis excavavit, flexibus divisit, anfractibus ac mixandis extendit; ut spiritus animales subtiles, tenuissimi, defæcati, lucidi, mobiles & agiles redderentur ad munia.

39 Accedamus ergo insitutum nostro, nimirum quo formetur cerebri temperies aut intemperies. Ab illo sanequam, reliquoque corpore, iuxta illius qualitatem compacto, oritur ingeniorum diversitas: ita ut si frigidum magis, quo par est, cerebrum fuerit, siccum, calidum aut humidum; qualitates suas spiritibus animalibus communicet, quibus alij homines calidiores, alij frigidiores, &c. evadunt. Quibus calidius à natura cerebrum, vividiores habent sensus, quibus frigidius hebetiores. Utrorumque quidem temperies seu constitutio acuitur siccitate, seu humiditate accedente. Quibus calidum & humidum est cerebrum, ingenij promptitudine pollent; verum non profunditate; quia humiditas hebetat agilitatem spirituum, frangitque subtilitatem, quo intercluditur aditus in profunditatem cogitationum; quia ob nimiam tenuitatem quasi exhalantur spiritus, & iudicium perfecte formare nequeunt. Unde Maxim. Tyrus, *Dissert.* 34. dixit: *Quò enim maior ingenij vis est, eò maiorem humanis animis iudicandi parit angustiam.* Ob agilitatem cogitandi cogitata non retinent, & ob varietatem obiectorum cogitatio suffocatur; quippe nimis mobiles vago sensuum impulsu, velociter in diversa, sæpe contraria rapiuntur: quo fit, ut modò sentiant, modò dissentiant & circa idem, dissipatis spiritibus & contemplationis perturbato tenore. Qui verò econtrà gaudent frigido, humidoque cerebro, iuxta illius complexionem, sensuum functiones exercent, crassas scilicet, ineptas, insipidas, uti stupidi, stolidi nullo ingenio, iudiciove valentes, & ad rationalis operationes inhabiles, in quibus mens non solum iacet sopita, sed etiam infeliciter sepulta.

40 Aliqui ingenij matrem constituunt cerebri temperiem calidam, iudicij frigidam. Hæc temperies instruit homines sapientes & prudentes, sed non prudentissimos & sapientissimos. Frigida & sicca in cerebro temperies constituit hominem in culmen, fastigiumque summæ prudentiæ & ingenij. Prævalente siccitate, nullatenus excedit frigiditas, & proportionatus calor gradum ita constituit aliquomodò spirituum, ut nec caliditate nimia inconstantes haat, haud trahantur impetè varietate imaginum; nec ob nimiam humiditatem torpescant, & quasi viscati immobiles volitando remaneant. Iccirco quicquid tali temperie feliciter constant ingeniosissimi, sagacissimi, acutissimi, ac prudentissimi florent: ad universas scientias aptissimi, & ad quælibet munia estò gravissima obeunda, & subeunda perhabiles sine pulvere existunt. Ob spirituum enim optimam constitutionem, qua ob siccitatem, modicumque in cerebri frigiditate calorem, gaudent; non solum nervose cogitant, sed cogitata retinent, mira concipiunt. His qualitatibus comprobatur ingenium ab Augustino lib. 10. de *Trinit.* cap. 11. *Quoniam mens de seipsa certa est, hæc potissimum considerata*

Qualitates.

Qui spiritus naturales, vitales & animales?

Unde ingeniorum in hominibus diversitas.

Max. Tyr.

Unde summum ingenium?

Quibus facultatibus constat?

rata tractemus, *Memoriam, Intelligentiam, Voluntatem.* In his tribus inspicit Augustinus etiam ingenia puerorum, cuiusmodi præferant in adolem: quanto quippe tenacius & facilius puer meminit, quantoque citius intelligit, & studet ardentius; tanto est laudabilioris ingenij. Sicce ingenium dicitur, quatenus in homine vim habeat intra gignendi quælibet subtilia, mirâ intellectus ac singularissimâ fecunditate. Ita Isidorus lib. 10. *Etymolog.* lit. I. & Cicero, de *Finib.* lib. 5.

41 Iam ergo in palestra sumus, clarebitque quare Salomon ita sapientissimus, ut sui, futuri que sæculi, simulque præteriti (dicitur, 3. *Reg.* 3. 12.) fuerit Sapiencia; eontraque filius eius Roboam esset gentis Stultitia? Pater cerebri optimam sortitus est constitutionem: scilicet frigidam & siccam qualitatem cum proportionato calore: ut non solum perciperet, intelligeret, sed intellecta profundè iudicaret. Calor enim iterat spiritibus animalibus in agilitatem cogitationum: siccitas in promptitudinem, humiditasque in contemplationis retentionem. Sic ille de se dicit: *Puer enim ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.* Ingeniosus, idest, dextræ indolis, ingenio præditus, quod quidem in ævo futura virtutis; ut ait Isidorus. quò dudum: calor enim est actionum exterarum & internarum primum mobile. Unde debita proportione & temperie, ut spiritus animales sint in summo tenore, afficit cerebrum siccum & humidum ita summarum contemplationum capax, ut nil sit ultra. Anima enim operatur iuxta cerebri organizationem & crism pro systemate corporis. *Manifestum est enim* (inquit D. Thom. 1. p. q. 85. art. 7.) quòd quòd corpus sit melius dispositum tanto meliorem sortitur animam. *Cuius ratio est, quia actus & forma recipitur in materia secundum materiae capacitatem.* Unde cum etiam in hominibus quidam habeant corpus melius dispositum; sortiantur animam maioris virtutis in intelligendo. Alio modo contigit hoc ex parte inferiorum virtutum, quibus intellectus indiget ad sui operationem. Illi enim in quibus virtus imaginativa, & cogitativa & memorativa est melius disposita; sunt melius dispositi ad intelligendum. Totum igitur pendet à formatione proportionata cerebri, in quibus huiusmodi facultates. Iccirco dicit Salomon: *Eram ingeniosus, & sortitus sum bonam animam; quia veni in corpus incoquinatum: scilicet, sine labe, vitio & imperfectione, qua nocere ingenio aut indoli possit, sed perfectum, bene constitutum, bona habitudinis, idoneum frugibus sapientiæ, virtutisque, secundum aptam symmetriam, & proportionem; ut regi, aptarique possit facile ab anima:* uti hic v. 20. dicit Lorinus.

42 Dum dicit *Sortitus*, haud intelligendum de existentia animarum ante corpus tum constitutionem, quod refutavimus cum Angel. Magistr. *Tom.* 1. T. 4. num. 48. Sors hic sumitur vel pro re data divinitus, vel pro re propria, quæ dicitur *sors* sæpe in Scriptura. *Isai.* 57. 6. *In partibus torrentis pars tua: hæc est sors tua.* *Ierem.* 13. 25. *Hæc sors tua parsque mensuræ tuæ à me, dicit Dominus.* Sic enim Profani quicquid habemus à parentibus fortem vocant. *Sors nascendi:* ait Quintill. lib. 1. cap. 1. *Instituit*, pro progenie, seu parentibus. Ita dicimus viles & nobiles infimæ vel summæ civitatis fortis.

Si genus aspicitur, Saturnum prima parentem Feci: Saturni sors ego prima fui.

Canit Ovidius, 6. *Fastor.* v. 29. & Propert. lib. 3. *Eleg.* 3. v. 33. *Sortita iura puella;* idest, propriæ. Haud aliter, *Sortitus sum bonam animam:* idest, corpus animatum, ut ait Pined. de *Reb. Salam.* lib. 1. cap. 18. quæ de causa animatum corpus in Scriptura dicitur usquequaque *anima vivens.* *Genes.* 1. 21. 24. Augustin. lib. 10. de *Genes.* ad liter. cap. 17. inquit: *Sortitus animam bonam, videlicet ex paterno ingenio, vel corporali temperamento.* Ex paterno ingenio proprie non anima, ut vidimus, n. 35. Unde per animam sortitam intelligendum est proprium corpus, quod à patre; dispositum ad sapientiam & virtutes, non ex maiorum nobilitate perfectioneque ipsi anime inditis, sed ex cerebri, reliquique corporis habitudine, aptitudine, ac affectione, potissimum conferentibus in intellectuales, altissimas mentis operationes.

43 Nec obstat, quod subditur, postquam præmisit *Bonam animam;* scilicet, *Veni ad corpus incoquinatum:* Ibi enim non loquitur de corpore physico; sed per Anthropopathos, vel Somatopciam, qua rebus spiritualibus corpus tribuimus per accommodationem ad nostros sensus: fit ergo apostrophe, seu conversio in exitum indolis, seu bonæ anime traditæ Sapientiæ, cuius corpus (idest virtutum argumenta) incoquinatum, & ad meliora mentem bonam dirigens. Hinc Augustin. quò num. *Tom.* V. *Mmm* 2 ante-

Augustin.

Quid sit?

Cur Roboam stultus ex Salomone sapienter?

Sap. 8. 19. Isidorus.

D. Thom. Ratiocinationis virtus iuxta organa cerebri aptiora, vel inceptiora.

Verf. 20.

Lorin.

Sors pro re propria. Quintill. Pro genere.

Ovid.

Propert. Anima pro corpore animato. Augustin.

Ibid.

Anthropopathos est & Somatopcia.

August. Arabic.

Lumen luminis ingenij iudicium.

Verf. 21.

Continens pro possidens.

Arabic.

Luc. 24. 45.

Senec.

Plato.

Manil.

Eccli. 47. 27

Maluend.

Quid sit fatuitas, & quotuplex?

Zach.

Causa hereditari.

anteceq. subdit: *Ut essem bonus, veni ad corpus coinquinatum.* Sapientia, nimirum unde Arabic. legit: *Cum essem bonus intravi in corpus illius: intellexi præ indole optima, cum essem acutus, facilis, subtilis, clarus & præclarus ingenio; sed ut iudicium facerem, necesse fuit tradi regendum à Sapientia, ne in errorem incautum ingenium rueret.* Ingenium lumen est animi, sed huius ipsius luminis lumen est iudicium: in ingenio cadere potest mentis error, verum minime in sensum. Claret expositio ex contextu: *Veni in corpus (Sapientia) incoinquinatum, & ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientia.* En quam optat, cuius pedagogij non poterat esse continens, ni Deus dedisset, à quo ennixè postulavit, & voti compos, continensque factus, dum Deus concessit. Haud aliena à sacra pagina acceptio. Eccli. 15. 2. *Qui continens est iustitia, apprehendet illam:* hoc est, qui fruatur voto in possessione iustitiæ, tenebit illam, & retinebit. cap. 6. v. 28. *Investiga Sapientiam, & continens factus (nimirum, apprehendens illam) ne derelinquas eam.* Suffragatur Arabic. *Cum cognovissim me non alio modo tenere illam, si Deus non dedisset.* Haud fat fundamentum indolis dotalis & capacis, ni Deus illustraverit, à quo omnis sapientia. Mentem enim habebant Apostoli, & nihilominus Christus illustrando *aperavit eis sensum* (in neutro genere) *ut intelligerent Scripturas.* Luc. 24. 45. Sensus enim ac facultates internas aperavit ad sensum, & collustravit illuminando supernè. Hoc è cœlis; à natura verò ratione optimæ dispositionis fit homo vivax, acer, virens, valens ad arduas, ac nobiles cogitationes, simulque amœnus ingenio. Hæc dicitur fors animæ bonæ, quo stylo etiam usi Profani. Senec. *Epist. 95. Ex hominibus egregiam sortiti indolem.* Plato apud Clement. Alexandr. *Strom. lib. 2. & Iust. Lipsium, lib. 2. Manuduct. ad Stoic. Philosoph. cap. 19. Felicitas est, genium sortiri felicem.* Hanc ergo illustrat de cœlis illapsa Sapientia: & ut canit Manil. 1. *Astrolog. nom. cap. I. v. 41.*

Naturæque dedit vires, sed ipsa reclusit Regales animos primum dignata movere.

De alijs fortis acceptionibus agemus suo loco, Tom. 8. T. 10. ad illud Act. 17. *Sors titus est sortem.*

44. Econtrâ autem occurrit filius Salomonis Roboâm, qui *gentis stultitia*: eque dem morio insignis, inhabilis, ineptus, malè dispositus genio sinistro, ingenio nullo, sortitus stolidissimam animam; quia cerebrum eius tepidissimum, vel ferè nullo calore, abundans superfluis humiditate & frigiditate: ita ut crassissimum esset fasciculationum cogitativæ, imaginativæ, ac memorativæ, quasi nullis spiritibus animalibus, quibus ostendere posset in sensus internos & externos se esse rationalem, nisi per corporis manifestam effigiem. *Rudis & corde pavido* dicitur, 2. Paralip. 13. 7: ubi Maluend. *Sine mente & sensu*: quasi sine vitalitate fatuissimus. Fatui dicuntur pro maiore aut minori mentis, sive intellectûs ignavia, aut tarda morositate, ut astruunt Medici in *Aporism. 53. lib. 6. Hippocrat. ubi discrimina desipientiæ.* Alij sunt rudés, & insulsi, stupidi & insipidi; quia non cognoscunt quæ ab homine cognoscenda: dictique fatui, quia nec fari sciunt, vel quia fando hebetudinem ostendunt. Hi non solum intellectus barditatem, sed veluti infra naturæ humanæ conditionem existerè, quoad rationis usum, videntur. Alij quidem fatui existunt, quorum cogitationes parùm rectè ratiocinantur, cum pigritia & ignavia sopiti ingenij, ex quo indonei ad asequenda quæ ceteri intelligunt, & quibus intelliguntur, quoniam quæ ad rationalitatem spectant, cuncta inordinata, clauda & mutila. Ceterum cum fatuitas nihil aliud sit, quam cerebri quædam frigiditas ex paucitate & inopia caloris sine origine spirituum, ut ait Gallen. lib. 4. de *Præfag. expuls. cap. 8. & lib. 2. de Symp. caus. cap. 7. Hi* (infit Paul. Zachias, lib. 2. 99. *Medicoleg. tit. 1. quest. 7. n. 31.)* *habent intellectum minimum, & memoriâ quoque desituuntur, non alia de re, nisi quia & maior & universalior est cerebri in istis frigiditas, & spirituum inopia. Nihil enim aliud fatuitas est, quam memoriâ simul cum ratione vel diminutio vel amissio.* Adde ex Rhodigino, ut vidimus, numer. 23. *Corruptio*, pro insipientiæ causa.

45. Huius stoliditatis plures affert Theophil. Bonet in *Theaur. Medico-pract. Tom. 1. lib. 2. de Morb. capit. cap. 15.* in append. Ab intellectûs & iudicij defectu, qui procedit à memoriâ & imaginatione læsis, acies mentis hebetatur. Unde ima-

imaginatio & memoriâ eclipsim passâ perturbant sensus internos & externos. Imaginatio sedes est cerebri medullarum, & memoriæ ipsius cerebri corticales medullæ: organa utriusque nervi, in quibus spiritus animales. Modò eveniat mentis imbecillitas, hebetudo, aut stupiditas ex lesione potentiarum; in culpa est cerebrum, aut spiritus animales, aut utraque simul. *Ipsi cerebri, cerebellique poris sanguis infillatur* (ait Uvillus de *Cerebr. anatom. cap. 9.*) *ubi quamprimum spirituose particula à partis subiectæ fermento inspirantur; illic in spiritus animales puros putosque fa-* Sedes imagi nationis & memoriæ.
cessunt: qui mox à substantia corticali in medullarem scaturientes; ibidem functionis animalis munera exequantur. At si particulis activis destituuntur, marcescunt & vappidi, effectique fiunt: quare sine illis validis, nihil fit nisi distortè. *Fatui sic non tam rudi, crassique Minerva* (subdit Bonet) *quàm animâ præditi esse videntur: eorumque spiritus animales, potius quàm præcordia è luto effingi: stupiditate scilicet spirituum.*

46. Ex parte cerebri accidit stoliditas, dum vasa angustiora, vel ampliora quam par est, efformantur à natura. Qua de causa cerebrum parvum aut nimium, desipientiam ostendit, estò non semper, sed crebrò: etenim in parvo cerebro pauciores spiritus animales gignuntur, ac exercentur: grandius verò viliori textura constat, minùsque aptum acuminis mentis existit. Etiam à non optima figura cerebri provenire desipientia potest: siquidem ut optima sit, debet esse globosa, ut spiritus æquali fluxu à medullo eius quaqueversus in ambitum diffundantur, ac retorqueri secti, vagarique possint illinc æqualibus reflexionum angulis. Unde qui capite depresso aut nimis acuminato insigniuntur, haud æqualiter intelligunt: adinstar speculi obliqui obiecta cerebrum non rectè colligit, nec intellectui ex ordine præ se fert. Usvenit morosum, seu stoliditatem accerti ex meatibus spirituum strictis vel laxis, vel ex inæqualitate conformationis pororum. Si stricti, materiam pro spirituum copia haud satis uberem amplectuntur. Si laxi supra tenorem, una cum materia debita particulas heterogeneas & regimini animæ infestas traducunt. Si inæqualiter conformati, patentes & potentes sunt in una parte cerebri, quàm in alia. Ex quo provenit, quod sæpe miserando videmus, scilicet multos rectè sentire, cogitare, intelligere; & perperam iudicare, ac cogitata exequi; quasi tunc deficeret intellectus: conceptus enim illorum diversi & distorti evadunt; uti species visibiles per medium diversiformum transeunt, vel quasi ex oculis unus respiceret obiecta per crystallum purum, & alius per crystallum verticolorem. Denique stulticia ex utroque oriri solet, ex spiritibus animalibus hebetibus, ac ex cerebro malè conformato. Cùm spiritus obtasi liberè & expedite cerebrum non traiciunt, meatus seu pori comprimuntur & quasi obturantur: cùmque expandi nequeant ob perperam cerebri structuram, usu carent & obtorpescunt, ingerentes, seu stoliditatem generantes: cui obici additur sæpe humiditatis & frigiditatis excessus, ob quem fœnis perique plerumque hebetudine laborant; quippequàm texturam cerebri nimis crassam spiritus difficile irradiant.

47. Unde ex tot principijs originem habuerit stulticia Roboâm, patre potissimum sapientissimo, difficile apparet. Originaria stulticia, patre Salomone, nequit esse: igitur tunc videmus stulticiam hereditariam in aliquibus familijs; quum eiusdem qualitatis particula constituant organa animalia filiorum, quæ fuerant in patre. Sic intelligi potest illud Sophoclis, de quo num. 35. Haud hereditaria vel innata, conatave in Roboâm stulticia, aut stupiditas; sed accidentalis ex prudentissimo patre, summè ingenioso; igitur literarum studijs, lectioni nimis, ac meditationibus arduis magnopere deditus, spiritus animales, cerebri hospites, in tantum impendit; ut pro supplemento eorum generosissime sanguinis particule cerebro sufficerentur, paucioribus solummodò & tenuioribus ad corpora spermatica descendere permisis. Quando anima rationalis de fœtu suo (qui intellectus cogitationes & contemplationes sunt) edendo in lucem sollicitissima est; tunc anima corporea (idest, in functiones corporis, spiritibus in alterius obsequia accitis, & concurrentibus) imbecillis ad munia: quapropter semen in generationem minus validum, estò prolificum: quasi futile, estò in fœtum: sine virtute in perfectam cerebri efformationem, spiritibus virentibus; sicut ille habuit à patre in propriam constitutionem. Unde præ caloris innati absentia prævalet frigiditas cum humiditate spermatis, ex quo conficitur cerebrum fœtus. *Nervorum ad sensum & motum origo* (infit Nancel. lib. *Analog. lib.*

Uril.

Uril.

Stoliditas ex cerebri conformatione.

A figuræ.

A meatibus.

Cur aliqui sentiant rectè, & iudicant distortè?

Unde stulticia hereditaria?

Unde cerebri frigiditas, à qua stulticia?

12. cap. 5.) de portione quadam seminali, minimè pingui, lentà, & vi caloris nativis compingentis concevit. Illa ergo portione (ex quo totum cerebrum, scena rationalitatis, & potentiarum sedes) frigiditate pollente; cerebrum fetus erit omninò frigidum, obtusis meatus ad animales spiritus procreandos, vel suffocabit nimia humiditate productos in intellectiōnem, quia possint illuminare crassitudinem cerebri in facultates; ex quo sequitur stulticia, aut desipientia.

48. His ergo causis à Philosophis & Medicis statuitur stoliditas filiorum ex parentibus Sapientissimis; quibus refragari debeo: siquidem nullus stultius Roboam, nullus sapientior Salomone, & à patre intento in varias sapientiæ arduasque contemplationum conclusiones nequivit oriri illa filij nimia ac mirabilis stulticia. Patet, etenim postquam duobus annis regnaverit, adeptus est sapientiam à Deo, & antequam ingrederetur in regnum genuit filium Roboam. Constat ex sacra pagina. *Dies, quos regnavit Salomon, quadraginta anni sunt: & regnavit Roboam filius eius pro eo, 3. Reg. 11. 42. & capit. 14. 21.* subditur: *Quadraginta & unius anni erat Roboam, cum regnare cepisset.* Uno enim anno puer Roboam precedebat regnum patris: sicque in *Seder-Olam*, cap. 16. dicitur à Rabbini: *David avus illum non vidit, nisi annum unum.* Liqueat igitur, nullo modo potuisse influere in stulticiam filij sapientiam patris, cum minimè accepisset, nisi quàm filius trinus iam esset. Antequam haberet, pater erat ingeniosus, & fortiter optimam ad studia literarum complexionem & temperiem: ceterum quousque à Deo consecutus, quàm efflagitaverat, scientiam; haud immeritus in profundam disputationum, & expositionem ægnigmatum, aliarumque hominibus difficillimam disquisitionum, quibus anima impedita posset subtrahere à femine virtutem validam, cuius calore perficeretur cerebrum in hominem prudentem, vel cuius defectu frueretur in stultum. A cerebro malè formato (vel ob nullam præsentiam spirituum animalium, vel ob crassam medullam, quam irradiare nequeant humiditatis frigidissimæ excessu) nimiam stulticiam Roboam originem ducere; perspicuum est. Quare si à Salomone patre, intento in studia (quorum causa evanidi in generationem spiritus, vel nulli) non provenit, & provenit à patre tanta & talis stulticia, aliam huius inquirere & demonstrare debemus.

49. Haud aliam arbitror præter præcocem Salomonis ætatem; præperamque Venerem: equidem undecimo ætatis anno genuit Roboam; uti asserunt Hebræi: alij decimo, quia in undecimo patris, in lucem editus filius. Ita Hieronym. *Epist. 132.* Nec mirum, idem probat ibid. de Achaz, patre Ezechia: igitur hic vigesimo quinto ætatis anno in regno successit paterno. 2. *Paralip. 29. 1.* Pater Achaz viginti annorum munus regium obiit; addiditque his, sexdecim; conficiunt ætatis sex supra triginta. *Ibid. cap. 27.* Unde hocce calculo Achaz decimum agebat annum, dum genuit; & undecimum dum habuit filium Ezechiam. Aliud exemplum ibi refert Doctor Maximus, & aliud Sanctius in 3. *Reg. 3.* numer. 12. de pueris decennibus. Sententiam tradiderunt Euseb. de *Preparat. Evangel.* lib. 9. cap. 4. S. Ignatius *Epist. 3.* ad Magnesian. Clemens Roman. 2. *Constit. cap. 1.* Antonin. 1. p. *Histor. titul. 3.* cap. 2. Seder-Olam etiam cap. 14. & Serar. in 3. *Reg. cap. 2.* colligitur quoque ex sacro contextu: equidem post duos annos eius elevationis in thronum, cum tertium ageret Roboam, ut refert Briejus, *Ann. Mund. 3022.* de fe dicit Salomon: *Ego sum puer parvulus, & ignorans egressum & introitum meum.* 3. *Reg. 3. 7.* Hispan. *Sin entrada y sin salida.* Sic igitur cum ex patris spermate constituatur filius, & in tenera ætate invalida sit virtus seminalis in generationem perfectam; fetus egreditur quasi indispositus, & sine illo apto temperamento in functiones rationales. Unde Hieronym. quò supr. subdit: *Homines à parva ætate libidini deditos, immaturà illorum sobole demonstrari.* Vidimus enim, numer. 21. stultissimum Claudium dici à matre non absolutum à natura, sed inchoatum: cum illa in sui ordinis tenore intendat non solum in generationem, sed in generationem perfectam, cuius ptopositum frustratum per lasciviam intemperantiam.

50. Qui in pube non sunt, coire aliquando possunt, sed generare non possunt. Ita sentit Paul. Zach. *lib. 1. tit. 1. quæst. 7.* num. 80. Sumpit ex Aristotele, qui lib. 5. de *Natur. Animal.* cap. 14. inquit: *Novellorum in omnibus animalium generibus, primam emissionem feminis aut infecundam esse, aut si fecunda sit, imbecilliora tamen generare.* Secutus est Philosophi placitum Albert. Magn. lib. 5. de *Animal.* tract. 2. cap. 1. & lib. 9. tract. 1. cap. 2. ubi: *Tunc sperma adhuc est modicum, tenue & aquosum.*

Seder-Olam
Antequam
Sapientiam
Salomon filius
erat stultus.
Salomon &
Achaz deci-
mo ætatis
anno filios
habuerant.
3. Reg. 3. 7.
Hieron.
Aristotel.
Semen in
tempe stitit
imbecille.

sum. Conveniens generationi est illud, quod est sufficienter decoctum, hoc est ab anno 21. ætatis generantis: ante hoc enim tempus ut in plurimum non est sperma completè habens virtutem generandi aliquid perfectum in genere humano: quia quavis in minori ætate parentum generentur fortè ex spermate eorum; tamen id quod generatur sit debile & infirmum non completens periodum humane vite. Perperam igitur tribuet nobiliorum substantiam, in alterius constitutionem, qui quibus succo illius eger, ut adolescat: utique antequam effectus, in perfectione debet esse causa continens. Neque in plantarum, neque in animalium genere, quæ præcocia sunt, fecunda sunt. Certo na tempore ad fructificandum disponuntur, quo corpora ipsorum roborata & perfecta, femina & fructus possint sine læsione proferre. Prius semen est, post feminini accedit virtus prolificativa, quæ quidem defectu caloris & permissione inutilis excrementi, evanescit in femine. *Pueri apti sunt ad coeundum, non tamen ad generandum ob seminis aut absentiam, aut imperfectionem. Eodem quoque pacto in puellis fieri solet, ut ante pubertatem, vel in tempore, quod est pubertati proximum, sint quidem apte ad coitum, non autem ad generationem, quia adhuc intra se non generant semen. At si semen, ut plurimum non verum, sed imperfectum, ut Eunuchi apti in coitum, & minimè in sextum.* Ita Paul. Zachias, ubi supr. lib. 9. titul. 3. quæst. 7. n. 1. Sic intelliges textum Eccli. 20. 2. *Concupiscentia sperantis de virginibus invenculam:* at cum fructum haud expectet ex femine, vel emittere præ frigiditate non possit; astat in vanum. Qui ante tempus itaque accedit Veneri, sicut spado completens virginem & suspirans, *Ibid. cap. 30. 21. Eunuchus* (ait Isidorus *Etymolog. lib. 10. lit. B.*) *Græcum nomen est, quod est spado. Horum quidam coeunt, sed tamen virtus in femine nulla est. Ligoorem enim habent, sed ad zigendum, inanem, atque invalidam.* Vide pulcra collecta à Maluenda in loc. cit. *Eccli. 20.*

51. Haud aliter usuvenit in præcoci Veneri: etenim tam foeminarum ministerialem, quam virorum effectivum semen incoctum omninò, & quicquid gignit indispositum; magisque inordinatus oritur fetus, si calori feminis quadantenus, accedit excessus ex crure menstruo; ut ait August. de *Genes. ad liter. lib. 10. cap. 17. Dicuntur* (infit) *ex hoc ingenia gravari.* Unde immatura soboles, uti vidimus ex Hieronym. *nam. 49.* Ex particulis nobilissimis feminis eformatur cerebrum animalis, quod quidem deforme, & ineptum ad gignendum spiritus animales intra se continendos, nisi semen calore gaudeat. Qua de causa cum Salomon ante tempus staderet uxori, fetus luce donatus penitus immaturus; quippe eius corpus & cerebrum portus formata ab intemperantia, quam à natura: sicque vel ex cerebri perperâ formatione, vel à figura perversa, vel à meatus obliquis, strictis vel laxis ad usum spirituum animalium; egressus est Roboam filius Salomonis stultissimus. *Morbis organicus dicitur* (ait Petr. Galtruch. in *Physic. particul. p. 2. tract. 3. disp. 4. cap. 2.*) *qui partis organice usum evertit, vel ob pravam conformationem, & figuram; vel si pars aliqua aut deficit, aut superflua est, aut deo sibi locum non servat.* Quapropter Levin. Lemius de *Ocult. nat. miracul. lib. 4. cap. 6.* arguit intemperiam cerebri ex humorum copia, vel defectu, additque: *Lusci, patti, strabones, & qui obliquo sidere, limisque oculis obtuantur, præter contortos, atque in diversum convulsos mufculos, butus naturæ errorem consecuti sunt.* Quod vitium, quoniam circa cerebrum, mentis domicilium, vel potius regiam, consistit: ut foris nonnihil oculos deformat, ita animum quoque vitiosis affectibus imbuat. Quodnam profecto Roboam ingenium, cerebro infuso & malè collocato? Præter fuerit cerebrum erunt facultates. Unde cum Roboam totum frigidum, in rationalis functiones quasi sine cerebro.

52. Oblivio ex frigido gignitur, quæ est destructio actionis, ut patet in lethargo: insipientia ex absentia spirituum animalium, ut videtur in stupido. *Homini quippe meminisse & sapere* (uti profert Rhodigin. lib. 3. cap. 12.) *ex temperamento advenit cerebri, nempe cum modo modo habet, ut neque calidum, neque frigidum sit.* Quare cum excessu frigiditatis & humiditatis, nec memoria inerit, nec sapientia, sine quibus homo mera stulticia. Libidinis intemperantia arefcit cerebrum, eò quod feminis fermentum inde parte plurima profluat, ut asruunt Hippocrates libell. de *Acute & aqua,* & Avicenna lib. 1. cap. 20. Arbitror tam in generante, quam in genito. In generante sæpe videmus, quippe morosi laborant, & extra se sunt à mente alienati, inordinatis sensationibus, maxime qui adulta ætate, vel senio. Dixi maxime in illis ætatibus, quippe de prodigo, qui luxuriosè vixerat, scelere penitenti-

Alb. Maga.
Paul. Zach.
Vel in ipsa
generatione
fuit.
Isidor.
August.
Hieronym.
Cnr Roboam
solidus.
Galtruch.
Quid mor-
bus organi-
cus?
Lev. Lemus.
Cæl. Rhod.
Semen à ce-
rebro.
Quod aref-
ci intempe-
rantia.

Luc. 15. 17.

te, dicitur: In se reversus. Euthym. Sui compos effectus. Ad mentem nempe rediens; & sapere incipiens; quoniam præ luxuria extra se erat. Succus enim tunc in coitu amittitur, qui cerebrum in propria munia rorificat. Unde cum nobilioris, mobilioreque spiritus iterum atque iterum expendatur prodigè; depauperant cerebrum, quod sine succo consumitur. Hac affectio dicitur Strabismus, læsione musculorum ad visionem; qui in oculis indicant convolutionem vel paralyfism. Vide Manger. in Biblioth. lib. 13. lit. O. Semen esse cerebri portionem, & à cerebro excerni; asserunt Augustin. de Vera Religione, cap. 40. Gregor. Nyssen. de Virib. Anima. cap. 17. Galen. lib. 3. Epidem. Arnald. de Regimin. sanitat. part. 2. cap. 6. & Medicinal. introduct. cap. 83. Plutarch. 5. de Placit. Philosoph. cap. 2. Albert. Magn. lib. 22. Animal. cap. 4. A cerebro per spinam ad genitalia descendere, Aristotel. lib. 10. Problem. cap. 56. Sic ergo coitus dicitur brevis epilepsia Aul. Gell. lib. 19. cap. 2. & Macrobi. lib. 2. Saturnal. cap. 8. Faustus ita canit:

Turpis, & est morbi species horrenda caduci, Cum iacet exanimis post sua furta Venus

Fausl.

Sic Septuag. ad illud Eccli. 25. 4. Odioit anima mea senem fatuum & insensatum, legunt: Senem adulterum, diminutum intellectu. Tigur. Senem, mentis impotentem. In genito etiam liquet: igitur Venere præpropera, causa præ defectu caloris, & ex-cellu excrementorum; non tam efficiens, quam deficiens; perperamque ministrabit materia in cerebrum, ipsa deficiente in generante. Stulticia nasci ex cerebri tenuitate, facetur Nancell. lib. 3. Analog. cap. 7. Non quod cerebrum vivo homine totum consumatur & ad nihilum redigatur: id enim fieri natura non patitur, quantumvis alogi quidam, atque accephali in morionibus insanem cerebro calviam deprehendi iactitent. Sic igitur vernaculè dicimus: No tiene seso. Haud quia substantiam medullarem non habeat, sed quia minutam, nullam in rationalia habens substantiam. Pariter dum desipit alius, & desipientia agrè fertur; ut exprimat quàm intolerabile & difficile captu, promimus: Me quita el seso. Phrafs etiam Plauti est, in Mox. Stell. Act. 5. scen. 1. v. 60.

Nancel. Cerebri fuit lita ex intemperantia genitoris.

Plaut.

Etiam cerebrum omnem è capite emunxisti meum.

Ubi supr. 28.

53 Hanc etiam causam exhibet Siracides stultitiæ Roboam. Salomon (ait) dea reliquit post se de semine suo gentis stultitiam, & imminutum à prudentia. Maluend. Imminutum mente & sensu. Plenum cranium, in iudicium imminutum, quasi cerebrum vacuum. Mirum, quod de semine suo relinqueret Salomon stultissimum generum: at nequaquam mirum, mente & sensu deminutum: etenim stulticia ex imminuta nota oritur cerebri nobilissima substantia. Ex semine namque Salomonis, quoniam cius semen origo stultitiæ filij, ex eo quod sine debito calore præ ætatis intemperantia, ac quasi in perfectam formationem sine virtute. Imminutum sensu, quippe quàm semper imminuta mente soboles, nec ad frugem præcoci inutilli Venere. Hinc

2. Paralip.

Rudis & cordis pavido. Pavor enim cordis à rusticitate cerebri, quod iuxta feminis invalidi conditionem, haud rite constitutum: tuncque sensa animi exprimere & actiones vitæ rationalis vix obire possunt. Spiritus igitur cerebrum incolentes, ingruente aliquo malo, plurimum dissipati, & ab invicem distracti, vestigia motuum priorum repetere haud valent, adinstar militum à subito, violentoque hostis incurfu perculsorum, qui ordines & stationes suas haud facillè recuperant. Hic affectus dicitur Stapor, seu spasmus, quo intelligitur illud, Iudic. 15. 8. ubi de Samfone dicitur: Percussit eos ingenti plagâ, ita

Pavor naturalis cordis à cerebri frigidi-tate.

Indic. 15. 8. Quid sit su par?

ut suspentes suam femori imponent. Alia dixi, Tom. 4. T. 9. num. 12. Affectio quidem vel in sano (quid in stulto?) cerebri medullium occupans, poros & meatus omnes, ob spiritus ibidem crebro & vehementer explosos, pervertit, & facultatis infercit adeo, impletque; ut spirituum tractibus occlusis, sensuum motuumque in ternorum actus inhibeantur. Sic igitur affectus & distortè formatus evadit stolidissimus; & ita, ut quidam apud Terent. in Heautontim. Act. 5. scen. 1. v. 4. dicebat:

Terent.

In me quidvis harum rerum convenit, qua sunt dicta in stultum. Caudex, stipex, asinus, plumbeus. Exuperat stultitia hæc omnia.

Ufu quippe rerum rationalium rudiores sunt, prævalente humore, & huius conditionibus, ex quibus compacti indubiter; quasi congenitis, studioque minimè Excoquitur vitium, atque exudat inutillis humor.

Virgil.

54 Imminutus prudentiâ proprie dicitur, quippe uti vidimus, num. 46. ex dea for?

formatione capitis, sitaque cerebri oritur inæqualitas cogitationum: quatenus ex una parte tractus spirituum animalium in discursus sint pervij; ac ex alia parte in iudicium, atque prudentiam occlusi. Ad scientias & iudicia civilia sic geniti prorsum existunt inhabiles: est enim in his naturalis calor adeo modicus, ut nulli nobili ipsius cerebri functioni inservire possit: veram tamen ad mechanica, mores, infirmitaque civilia prompti sunt, ac quædam naturalem omnibusque communem in domesticis negotijs non solum diligentiam, sed solertiam sortitoitur; & ita ut res simplices satis dextrè & celeriter apprehendant; sed ob iudicij eclipsim evertantur notiones, nisi in mechanica. Patet cum Roboam imminutus dicitur prudentia: igitur spiritus ex propria indole obtusi & crassi è cerebro crassiore scatentes ad rationalis insigniora munerata, quasi nulli essent. Hinc ut plurimum, qui parentibus senio fractis (ait Theophilus Bonet quod supr. num. 45.) aut nondum etate maturis nascuntur; ingenio magno, ac liberali carent. Liquec in Roboam, qui strenuus in adificandis urbibus, ac municiendis, 2. Paralip. 15. 1. à n. 5. ac promptissimus in exercitiis præparationem: igitur ut cognovit defectionem Ieroboam cum decem tribubus, congregavit in eum centum octoginta millia electorum virorum bellatorum: 3. Reg. 12. 21. curavitque pro scutis aureis, quæ abstulerat Sesostris Egypti Monarcha, æreos clypeos inferre in vacuum thesaurum. Ibid. cap. 14. 27. In his habilis, in prudentia vappidus & inutilis; haud alia de causa, nisi quippe diminutus mente & sensu: equidem si habuisset figuræ naturalis, situque cerebrum conforme & æquale; æqualis esset utique in cunctis rationalibus functionibus. Ex intemperantia patris, forteque matris (ut auctor Galtruch. tract. 3. Phys. part. disp. 1. cap. 3.) caput inæquale ac cerebrum. Unde nonnulli (sicut Manger in Biblioth. medico-pract. lib. 16. lit. S.) ad literaturam & scientias liberales adificandas prorsus inepti, ad artes mechanicas satis habiles existunt. Alii qui vel ab infantia solertes & ingeniosissimi, semisim hebetiores, ac demum insulsi evadunt (vid. Tautol. 9. n. 12.) quippe sanguis & liquor nervus, quibus spiritus animales obsequuntur, tanquam vina vel unguenta odorata fermentata exhalantur, & post fermentationem paulatim degenerando vilescunt, siquidem sine nativo vigore. Quiddam profectò in pueritia rudes & obtusi, qui decursu temporis ingenio, eximique mentis acie amenissimè pollent; quoniam calor attemperat cerebrum: clacquetque lumen ingenij quasi obtenebratum, evaporata calore superflua cerebri humiditate. Iecirco Quintilian. 1. Inst. cap. 3. inquit: Probus in primis erit verè ingeniosus; alioqui non prius duxerim tardi esse ingenij, quam mali. Roboam verò semper stultus: etas nec adulta quivit calore inventutis irradiare cerebrum, nec expugnare in prudentiam, quia superfluum nimis frigiditatem retinuit, quam ex præcoci patris genitura contraxit. Stultus erat, & stulticia cum eo.

Cur Roboam non dicitur insensatus, sed minus imminutus?

Ubi supr.

Theoph. Bonet.

Ioan. Mag.

Cur in pueritia ingenij paulatim habetis?

Quintil.

55 Sed dices: Æqualis ætatis erat Achaz, quum genuit Ezechiam; ac Salomon; dum genuit Roboam, uti diximus, num. 49. Cur ergo Roboam stultus & Ezechias animi & corporis dotibus preclare ornatus? Si ex Venere immaturitate frigidum complexionem (quo stolidus) Roboam cerebrum; etiam ex acerba Venere Ezechias, cuius caput ad prudentiam perfectissimum. Non ergo videtur ex præpropera Venere genitoris in Roboam origo stoliditatis. Haud recta collectio, & comparatio. Accidit interdum ob nimium calorem, complexionemque robustam etiam in eadem specie, salutarum prolificam, communem antevertere etatem; fructumque ginere, dum in alijs præter naturæ conditionem, igitur egent ampliore temporis diuturnitate. Alberic. Rosa in Iudic. v. Matrimonium, leg. 2. asserit puellam novem annorum peperisse infantem vegetum. Aliam signat Maiolus, Tom. 1. colloq. 3. nono anno prægnantem, decimo perperam. Puerum novennem iam patrem referit Gloss. in Summa 20. quest. 1. Decenem, præter Hieronym. Epist. præf. n. 49. atterunt Ioann. Andr. Panorm. & Hostiens. in cap. ult. de eo qui cogn. con. uxor. sue. Sicut enim senes propter complexionem, ultra naturæ communem periodum accidunt fecundos esse, etiam exangues, conditionisque frigide de quibus Tacitus in Agricol. cap. 29. dicit: Cruda ac viridis senectus; & Virgil. 6. Æneid. v. 304.

Fecunditas præcox tam in pueris, quam in puellis.

In senibus & decrepitis, notabilis fecunditas. Virgil.

Iam senior, sed cruda Deo, viridisque senectus. Uti Masinissa, qui filium genuit sex supra octoginta annos habens, ut aiunt Valer. Max. lib. 8. cap. 14. & Florus in Epitom. Histor. Rom. 50. Masinissa vir insignis: inter cetera opera iuvenilia, quæ ad ultimum edidit, adeo, etiam versus in senectam, vixit, ut post sextum & octogesimum annum, filium genuerit. Catonem Tom. V. Nan Cen-

Hor.

Conforinum genuisse avum Uticensis, anno octogesimo octavo. Plutarch. in eo, & Plin. lib. 7. cap. 14. Aeneas Pius in Europa, cap. 25. offert Regem Poloniae Uladislavum nonagenarium genuisse Uladislavum & Casimirum. Iuvenes igitur potentes in coitum, non ideo apti in generationem, ut vidimus, num. 50. e contra vero senes apti ad generationem, modo habiles in coitum: Zachias, ubi supr. lib. 9. tit. 3. q. 7. num. 3. Qua de causa sicut senes ultra aetatem, ita pueri ratione complexionis foecundant existunt: intemptivaeque ginere valent foetus robustos, sicut deceperit aetate effecta femine prolifico vigent, huncque pueri centum annorum. Achaz ergo constabat virtute, caloreque ultra illam aetatem, validioribus, potentiaque his conditionibus adulta aetati respondente. Salomon duntaxat vigeat virtute respondente pueritiae: tuncque, cum praefrigiditate desint vires in foetum validum, cerebrumque robustum, sapientiae, prudentiaeque sedem; ex aequali genitorum aetate, & inaequali feminis conditione, Ezechias floruit genio & ingenio praeditus, ac Roboam prorsum stolidissimus.

Discrimen inter pueros & senes.

Cur ex aequali parenti aetate, alius filius expeditus & alius stolidus?

Macrob.

Veniens praecox ex frigiditate, & imbecillitate.

Theophr.

Qui cito gignit, cito senescit.

Exempla.

Stoliditas filiorum a frigiditate feminis.

Var. LeG.

56. Alter cogito. Filios praeproperè habere est signum imbecillium naturae, & frigidioris praecomuni & universali: & ubi in frigidis calor, praecox in foetus existit. Calor semper generationis causa est (inquit Macrob. 7. Saturnal. cap. 7.) femina ideo celerius, quam pueri sunt idonea ad generandum, quia calens amplius. Cito admodum ventur generationi, quod non nimis caloris, sed naturae infirmioris est: ut exilia potenter celerius maturevant, robusta serius. Considera viros longe diutius perseverare in generando, quam mulieres in pariendo: nam vis eadem in frigidior corpore celerius extinguitur, in calidior diutius perseverat. Theophrastus lib. 4. de Plantis, cap. 9. ait: Quae infirmiora, facilius celeriusque perficiunt, & perficiuntur. Idem Aristotel. 7. de Animal. cap. 3. & Plin. lib. 7. cap. 4. Qui ibid. cap. 2. praemittit: Mandarorum feminas septimo anno parere, senectam quadragesimo anno accedere. In Calingis Indiae gente, quinquennes concipere feminas, octavum vitae annum non excedere. Idem Isidor. lib. 11. Etymol. cap. 3. Maiol. quo supr. & Tom. 5. Colloq. 2. Per hoc patet in quaestione. Salomon perfecta complexionis erat, Achaz autem debilissima & exilis. Ubi calor in materia frigida, celerior est in effecta. Unde cum effectus praecoci conditionis sit firmus, futillique complexionis perfecta, ad generationem non mature; Roboam filius Salomonis propter praecoci patris generationem invalidus, & ad discursus ineptus: Ezechias vero prudens & sapiens, quia licet effectus praecoci aetatis, non tamen praecoci Veneris: pater igitur illa in aetate quasi pueritia valebat, sicut alij aetate valida; & Salomon, qui perfecta complexionis nec debita aetatis, nec proportionata Veneris. Hic Salomon senex obiit, 3. Reg. 11. 4. Achaz vero triginta & sex annorum, 4. Reg. 16. 2. 2. Paralip. 28. 1. Ut cito dedit fructum, cito tenuit; uti mala futilla, Persica & Abricocia, Duracinaeque. Unde placet, stultos ex sapientioribus nasci, ex anima valide occupata in difficiles contemplationes sapientius provenire; si genitores in aetate perfecta: at si valde propera, vel gravissima, citra maturitatem vel ultra, frigiditati nimiae agentis tribendum quicquid in foetu deforme tam ex parte corporis, quam ex pigritia mentis. Nunc ergo instituto nostro.

57. Stultus est, & stultitia est cum eo. Pagn. Secundum nomen suum, sic est Nabal nomen eius. Ar. Montan. Stultus est, & stultitas cum eo. Caietan. Brutalis, & ignominia cum eo. Maluend. Secundum nomen eius sic ipse: Nabal nomen eius, & fatuitas cum eo. Et defluentia cum eo. Septuag. iuxta nomen suum hic est: Nabal nomen ei, & insipientia cum eo. Chald. Stolidus, & stoliditas cum eo. Tigur. Et dedecus eius comitatur cum. Arabic. Nabal nomen eius indicat actiones & ineptias eius. Dicamus ergo aliquid, ne simus stulti in via prudentia.

ADINATON EXEGETICUM.

Epilog. ex. 177.

Stultus est & stultitia est cum eo; quia potest esse stultus sine stultitia. Peccator desipit, potestque sine stultitia desipere, modo commisso peccato

non adhaereat consuetudo. Est delinquens stultus, quippe desipit: verum haud illum comitatur stultitia; dummodo desipientiae affuerit respicientia.

Stul.

- 1. Stultus est & stultitia cum eo. Pax signatur peccatoris, iacentis placide in acerbitate criminis, ex vanissima fiducia salvationis. Uti stultus habet ulcera lethalia: sed cum illo est stultitia; quia sic credit obtinendam salutis felicitatem, ubi alij atque alij invenerunt perditionem.
- 2. Stultus est, & stultitia est cum eo. Esset stultus, sed non haberet stultitiam comitem, modò cognosceret fatuitatem: eiusque dicitur infatuatio, & stultitia cum eo; quippe stulti stultitia desipientis ignorantia, stultissima stultitia.
- 3. Stultus est, & stultitia est cum eo. Potest esse in stulto stultitia separatio, quin sit stultitia, quae videtur, in eo qui stultus praesumitur: igitur

magna in regimine prudenti ducuntur dexteritate, dissimulato proposito per speciem stultitiae.

5. Stultus est, & stultitia est cum eo. Stultus sane, qui iniustitiam facit sed abest stultitia à stulto, qui in erroris respicientiam cognoscit: diciturque stultitia cum stupido insipientem quoniam iniustitiam facit sub velamine iustitiae.

6. Stultus est, & stultitia est cum eo; qui haereticos laborat pestilentia morbo. Stulti haeretici duntaxat essent, si haberent errorem: sed stultitia etiam inhaeret illis & cum inflatione peccatoris, crepitantibus buccis; quippe erroris notissimam stultitiam, in clypeam plaudent pravitate sapientian.

DIDASCALIA PRIMA.

Cacitas profunda mentis consuetudo iniquitatis.

3. Reg. 25. 25.

Stultus cervicofosus stultissimus.

Senec.

Cacitas exponitur peccatoris, in Theatro Nabalicae profunde stoliditatis: igitur ita ab illo corditus adamata, quasi fatuitas esset illi cum solemnitate iuncta, uti vidimus in Liter. exposit. Hinc queritur uxor eius, dicens: Stultus est, & stultitia est cum eo: siquidem papallardus, synderesis impositus, sine discretionem, ardens ambientis stupiditati, barditate insipida, hebeti, rusticatae Minerva, ita cerasobolus in fatuitate, ita cervicofosus in pravitate iudicij; ut non solum verbis conceptis ardeat stoliditatem, sed habeat coniugem. Vigilanter vernacule: Un mesfates casado con su necedad. Verum inquirendum, quare si stultus nequit esse sine stultitia, stulti exprimitur forma? In signum peccatoris, consuetudine prava criminibus inhaerentis. Est peccator stultus, quippe desipit: verum cum illo non est stultitia; si desipientiae aderit respicientia. Nec quisquam graecus afficitur (inquit Senec. 3. de Ira, cap. 26.) quam qui ad supplicium poenitentia traditur. Est stultus, assiluitque illi stultitia, quoties premunt in crimina crimina inoluta: quoties ratione retrahitur, sed consuetudine vehitur: tuncque dicitur stultus & stultitia cum eo; quippe vitrici rationi pravalet (est) rumpatur tenaciter consuetudo. Pingitur accipiter à Borgia, part. 1. Emblem. 1. qui adstrictus vincula, rupit, yea Tom. V.

rum funem secum attulit. Epigraphae Borg: Perniciosa libertas. Haud aliter qui vitiatorum catena fracta, volat in libertatem, ferendo vincula: equidem quantumvis volent in silvas, est perniciose libertas; quoniam vel constitutus in arce legis, & munimine rationis, retrahitur atque trahitur funiculo consuetudinis. Fuit, non est stultus in effugio: at stultitia est cum eo; igitur non relinquens cum captivitate captivitatis funem, apprehenditur fortius denuo ut amittat libertatem. Alcim. Avit. lib. 4. Geneceos, vers. 56. Taliter humani generis non ordine refo Perdita mandata iam post primordia legis, In praevum labens paulatim vita tendit, Proficiens peiore via, constantior ipso. Iam paribus studiis nativis criminis usu.

2. Inclinatione sub nomine Genij ab Antiquis signata fuit per flagellum: vidimus Tom. 4. Tautolog. 5. num. 62. ex Gyrard. Synagm. 15. cap. 2. etenim nihilo magis mortificatur homo, quam genio pravo non mortificato; dum ultra legis & rationis perscriptum, haud tendit in inclinationem, sed in flagellum. Nullam capitaliorem pestem hominibus à natura datam: inquit Cicero de Senectute, Fallitur: maius in illa inveniret cruciamen, Nnn 2 men,

Consectudo peccati tena transtra?

Alc. Avit.

Genius cum flagello.

Cicero.